

Nogaj-Chachaj, Jolanta

Trzynasty sezon badań na osadzie i cmentarzysku kultury pucharów lejkowatych w Karmanowicach, stan. 35, pow. puławski, woj. lubelskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 6, 22-24

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOLANTA NOGAJ-CHACHAJ

**TRZYNASTY SEZON BADAŃ NA OSADZIE I CMENTARZYSKU KULTURY PUCHARÓW LEJKOWATYCH
W KARMANOWICACH, STAN.35, POW. PUŁAWSKI, WOJ. LUBELSKIE**

Kolejny sezon trwających od 1987 roku ratowniczych prac wykopaliskowych na cmentarzysku i osadzie kultury pucharów lejkowatych (dalej KPL) w Karmanowicach, gm. Wąwolnica, przyniósł odkrycie nowych obiektów. Tegoroczne badania miały na celu wyznaczenie południowej granicy cmentarzyska.

Stanowisko 35 w Karmanowicach położone jest na stoku i wierzchołku lessowego garbu, otoczonego ze wszystkich stron dolinami i rozległymi obniżeniami. W ciągu ostatnich lat badania koncentrowały się w najwyższej części wyniesienia, na wysokości 206,00-211,00 m n.p.m. W trakcie prospekcji wiosennej stanowiska zauważono występowanie na powierzchni gruntu kamieni wapiennych w dolnej części stoku. Bruk wapienny zlokalizowany został w bliskim sąsiedztwie miejsca, gdzie w roku 1987 przeprowadzono prace wykopaliskowe (J. Nogaj 1987, J. Nogaj-Chachaj 1991). Powyższe wyniki obserwacji zdecydowały o wznowieniu ratowniczych prac archeologicznych w tej najniższej położonej części stanowiska.

W sierpniu 2000 r. na działce 93/4 założono wykopy sondażowe. Po zdjęciu warstwy humusu, na głębokości 15 cm od powierzchni ziemi odkryto dwa groby ludności kultury pucharów lejkowatych – nr 52/2000 i 54/2000 (ryc. 1).

W grobie 52/2000, pozbawionym przez orkę obstawy kamiennej znajdowały się szczątki kostne dwójki dzieci. Szkielety ułożone były obok siebie naprzemiennie i skierowane głowami w przeciwne strony. Jama grobowa była zorientowana wzdłuż linii NE-SW. Grób został wkopany w starszą mogiłę (54/2000), z dobrze zachowaną pokrywą kamienną. Tworzyły ją różnej wielkości kamienie wapienne. Strop znajdował się na głębokości 10-15 cm od powierzchni ziemi. Grób posiadał odmienną orientację – pokrywającą się z kierunkiem NW-SE. W mogile, pod dwiema warstwami kamieni, na głębokości 35-40 cm od powierzchni odkryto, zachowany w złym stanie, szkielet osobnika dorosłego, ułożony w pozycji wyprostowanej na wznak, głową skierowany ku północnemu zachodowi. Szkielet. Przy zmarłym nie odkryto żadnego wyposażenia.

Sondaż założono także w obrębie drogi dojazdowej do działki 93/4. Po zdjęciu darni, na głębokości 10 cm od powierzchni odkryto bardzo zniszczone, fragmentarycznie zachowane szczątki ludzkie oraz pozostałości kamiennej obstawy grobowej – grób 53/2000. Był to już piąty grób rozko-

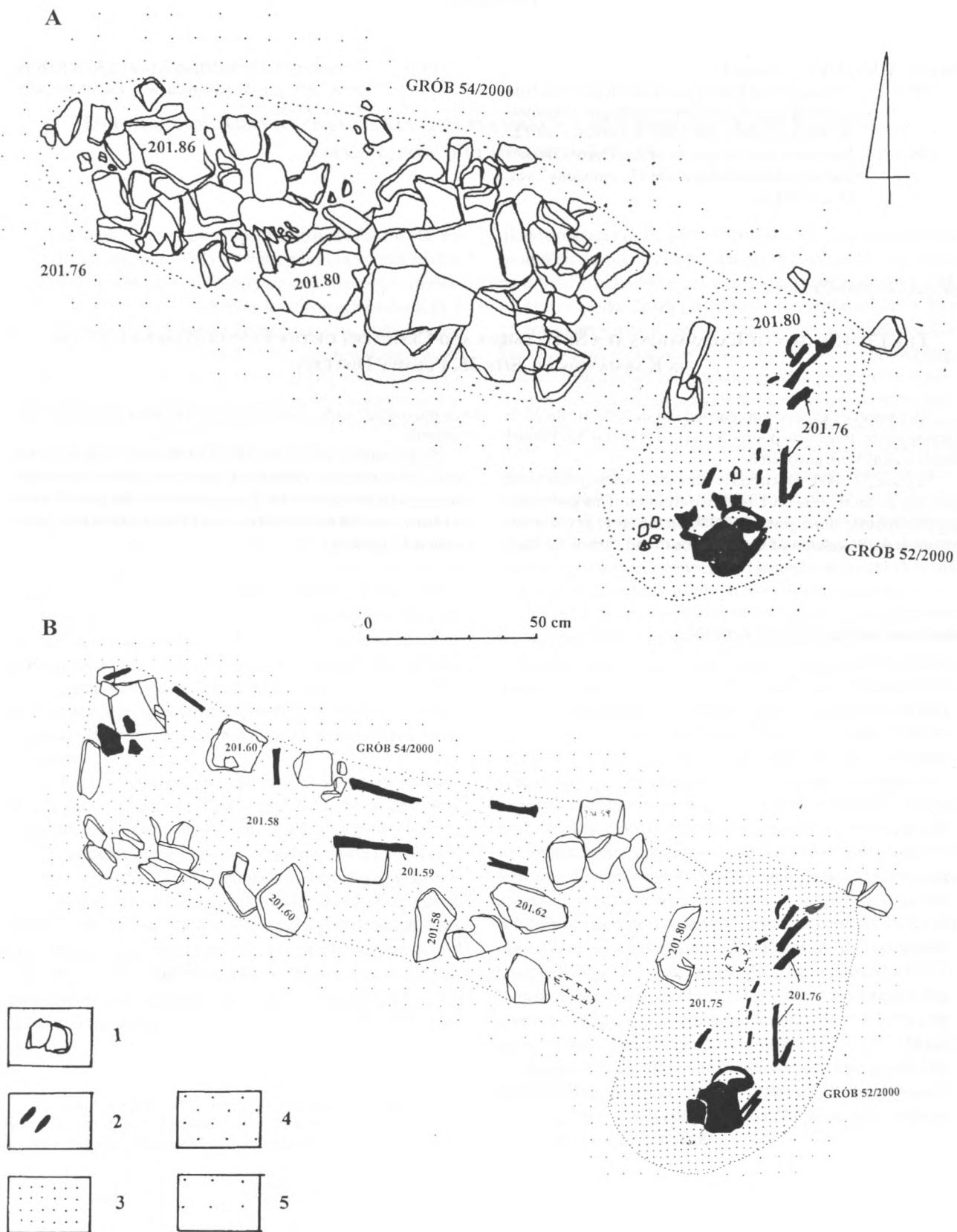
pany w tej polnej drodze. Tylko jeden z nich zawierał wyposażenie w postaci kubka z uchem *ansa lunata* (J. Nogaj-Chachaj 1991).

W trakcie dotychczasowych prac, w najniższej położonej części tej działki i odkryto łącznie 13 grobów płaskich KPL. Wszystkie były bardzo zniszczone. Szczątki szkieletów¹ wraz z uszkodzonymi orką obstawami kamiennymi znajdowały się w warstwie ornej, na głębokości 10-20 cm od powierzchni. Stwierdzony w większości grobów brak wyposażenia może być efektem daleko idących zniszczeń zaobserwowanych na stanowisku. Rezultaty przeprowadzonych prac sugerują, że w tej części stanowiska istnieje duże prawdopodobieństwo odkrycia nieznanymi dotąd pochówków.

Jednocześnie przeprowadzono na działce 78/3 prace, mające na celu potwierdzenie istnienia obiektów neolitycznych w centralnej części stanowiska. Badania polegały na przeprowadzeniu obserwacji profili teras uprawowych oddzielających poszczególne działki oraz na założeniu sondażu kontrolnego w miejscu, gdzie zauważono na powierzchni drobne fragmenty ceramiki. W terasie uprawowej, na granicy z działką 72/75, po oczyszczeniu profilu natrafiono na szczątkowo zachowany obiekt (jama odpadkowa?) KPL. Zarejestrowany profil obiektu ma szerokość 120 cm i zachowaną głębokość ok. 50 cm.

Prace ratownicze 2000 r. na stanowisku 35 w Karmanowicach nie przyniosły ostatecznego ustalenia południowej granicy cmentarzyska. Wyeksplorowanie zalegających bardzo płytko pod powierzchnią ziemi trzech zniszczonych grobów KPL wskazuje, że w tej części stanowiska mogą się znajdować jeszcze dalsze mogiły z uszkodzonymi przez orkę pokrywami kamiennymi. W ostatnich latach, w szybkim tempie rozwijają się skutkiem głębokiej orki na miedzach pomiędzy poszczególnymi polami tzw. terasy uprawowe. W ciągu ostatnich 15 lat niektóre z nich zyskały wysokość nawet do 60 cm. Odkrycie w jednej z nich zniszczonego profilu dna obiektu archeologicznego jest kolejną wskazówką sugerującą stopień zniszczeń i przekształceń powierzchni stanowiska w Karmanowicach.

¹ Szczegółowe badania szkieletów prowadzone są w Katedrze Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego przez zespół w składzie: Paweł Dąbrowski, Jacek Szczerkowski, Monika Krzyżanowska.

Rys. 1. Karmanowice, stan.35. Grób 52/2000 i 54/2000. A – strop grobu 54/2000; B – spąg grobu 54/2000. 1 – kamienie wapienne, 2 – kości szkieletu, 3 – wypełnik jamy grobu 52/2000, 4 – wypełnik jamy grobu 54/2000, 5 – less żółty.

LITERATURA

- Nogaj-Chachaj J. (Nogaj J.)
- 1987 Cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych na stanowisku 35 w Karmanowicach, gm. Wąwolnica, woj. Lubelskie, Spr. UMCS, Lublin, s. 10-12.
- 1991 The-stone packed graves of the Funnel Beaker Culture in Karmanowice, site 35, „Antiquity”, vol. 65, s. 628-640.
- 1999 Dwunasty sezon badań stanowiska 35 w Karmanowicach, gm. Wąwolnica, woj. Lubelskie APŚ, t. 5, s. 47-50.

JOLANTA NOGAJ-CHACHAJ

**THE 13TH SEASON OF EXCAVATIONS AT A SETTLEMENT AND CEMETERY OF THE FUNNEL BEAKER CULTURE
IN KARMANOWICE, SITE 35, PUŁAWY DISTRICT**

As a result of excavations carried out in 2000 at site 35 in Karmanowice, three new poorly preserved graves of the Funnel Beaker culture were uncovered.

In grave 52/2000, which had an almost completely destroyed stone cover, there were burials of two children. This grave was dug into another stone grave 54/2000. In the latter grave, a poorly preserved skeleton of an adult was found. Grave 53/2000

was uncovered under a farm lane. It was preserved only fragmentarily.

So far, thirteen graves were found within plot 93/4 (out of the total of 54 at the entire cemetery), in which skeletons were typically found at the depth of 10-20 cm underneath the ground surface. In each case, the stone covers were damaged, and only one grave contained furnishing.

Katedra Archeologii UMCS w Lublinie